

Udvar és kabinet ötven év előtt.

A régi Ausztria diplomáciai és udvari élete, a forradalom előtti idők erkölcsrajza kiegészíti a szabadságharc emlékeinek azt a képét, mely ép tavaly állott impozáns gyűjteményben a magyar közönség szemei előtt. E nélkül a monarchia nagy átalakítása kereteiből kiragadott kép csak, melyből hiányzik az élet organizmusa.

Senki a Metternich-féle era tanulságaira nem gondolhat a nélkül, hogy a despotizmus csalárd politikája legtitkosabb színpadai mögött ott ne látná a lelkiismereti kényszer gyűlöletes rendszabályait s a mult idők politikája ez avult fogásaival szemben, ebben a párhuzamban, meg ne látná a népek tisztult és érett jogérzetének örök erkölcsi diadalát is.

A politikai kormányrendszer minden bűnének a közerkölcsök tervszerű elsatnyítása tette le alapját már az iskolákban. A tanító jóérzűlete tanulmányai egész folyama alatt a legszigorubb felügyelet tárgya; professzorai még annyi spiczlik, kik pedánsul jegyzik könyveikbe természetének, hajlamainak, szokásainak legkisebbe nyilvánulását, hogy jelentést tehessenek arról Bécsben, vagy a tartományi központban. Figyelemmel kísérik olvasmányait, kikérdezik, mit tart különösen Cató- és Brutusról s évenként legalább hatszor kényszerítik meggyónni. De nincs az a hivatali bureau sem, a melynek személyzete közt legalább két spion ne lappangana, kik közvetlenül leveleznek a bécsi rendőrfőnökkel, sőt magával a császárral is. Denunciánsok árasztják el a korcsmákat, fogadókat, ott leselkednek a császári könyvtár boltokban, tudakozódva, ki milyen könyvet használ. A postán föladott leveleket a legkisebb gyanura fölbontják, sőt attól sem pirulnak, hogy a levél hátán a feltört pecsét mellé üssék föl az új pecsétet.

Minden frázis daczára, a mit a ma-

gyar nemzet loyaltásáról oly készséggel szoktak hangoztatni, tény az, hogy a magyar nemzet, egész politikai elégedetlensége okáért, csak gyengén támogatta Ausztriának a francia köztársaság elleni háboruit. A közhangulatra nézve jellemző a következő kis

longva sietett eleget tenni vendégei parancsának. „És most — szólalt meg a vendégek egyike — hozzanak egy mosdótálat!” A mosdótálat elhozták s a vendég újra a fogadóhoz fordult: „Öntsék ki e hat üveg bort s hűtsék bele a három üveg rajnait.” — „De

K L A P K A G Y Ö R G Y . †

epizód, mely egy előkelő bécsi vigadóban játszódott le a szövetségeseeknek Párisba bevonulása idejében. Az étterembe három magyar lépett be s lecsatolva kardjaikat, három palaczk rajnai és hat palaczk ausztriai bort rendeltek. Az alázatos vendéglős haj-

kérem, kérem — szörnyűködött a jó bécsi sógor — ez nem víz, ez a legjobb bisembergi, 1811-beli. „Tegye a mit parancsoltam s takarodjék!” volt a magyar válasza s büszkén hordozta körül tekintetét a jelenlevőkön, kik kíváncsian szegezték szemeiket e vak-

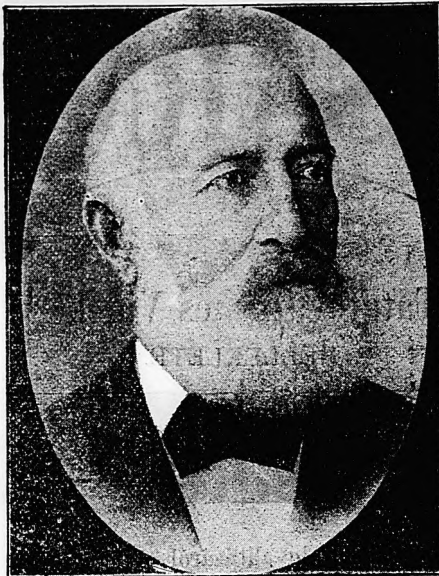
merő urakra, hogy ekkép merészelték a székváros legelőkelőbb helyén kifejezést adni Ausztria iránti lenézésüknek.

A szellem, a felvilágosodás követelményei, annak lángelmű képviselői iránt vajmi kevés érzék nyilvánult Ferencz császárban. Grillparzer ki remekműve, Sappho megírása után is jó sokáig volt kénytelen ötven arany évi fizetésért körmölni a papirt valamelyik udvari törvényszéknél. S mikor protektorai, a Sappho feltűnő sikerétől elragadtatva, öt ezer talléros állásra ajánlották, Ferencz császár türelmetlenül felkiáltott: Ne beszéljenek nekem arról az ostoba Grillparzerről; hiszen verseket írta a helyett, hogy jelentéseket szerkesztene.

Hanem a tudományok és művészetek ápolásának, igen jól tudjuk, Ausztria sohasem volt az igéret földje. Nem, még oly lánglelkű uralkodó alatt sem, mint II. József császár volt. Mozart 800 forint csekély évi javadalmazáson túl nem tudta vinni, az udvari körök minden ejismerése dacára sem. De mikor Nagy Frigyes évi 5000 forintot ajánlott föl neki, csak hogy udvarához jöjjön, ekkor József császár sietett a mestert „ad audiendum, verbum” cizitálni. „Mozart, hát elhagy minket?” — szolt érzékenyen. A művész gyermeket kedélyen erős megindulás vett erőt e „kegyes” szavakra; szemei megteltek könnyekkel s alig tudta kibegni: „Nem felség, sohasem hagyom el feleségedet.” Hanem azért fizetésén egy fillért sem javítottak.

Csak a katonaság maradt a császár gyöngéd dédelgetéseinek tárgya mindenha. Igaz, hogy az rá is fért, ha fontolóra vesszük, hogy ez időben egy hadnagy összes fizetése nem ment többre 30 frtnál, a főhadnagy 36 frtot huzott, a kapitány 90—90-öt havonként, míg egy őrnagy évi fizetése 1500 frtra, egy alezredesé 2250-re, az ezredesé 4350 s a tábornagyé 20.000 frtra rugott. Ellenben a közembernek napi 6 krajczárjából kellett megvenni félfont husat is. Mindehhez azonban különös kedvezmények járultak, melyek alkalmasak voltak a tisztikar és a polgárság minél nagyobb elszigetelésére. Bécsben a polgári házak másod- és harmademeleti lakásai kizárólag tiszteknek lettek fenntartva, természetesen jó olcsó bérért, a miért a háztulajdonosok zugolódtak. Ezenkívül a húst szintén a rendes ár felén kapták, a miért ismét a mézárosok morogtak. Színházak, mulatóhelyek, mind egy harmad áron álltak a katonaság rendelkezésére, nem is számítva az ingyen fát és kenyeret.

Egy másik hadsereg — a bürokrácia hadserege. Hatvanezer köztisztviselői marionette rüngató madzagát tartotta kezei közt a bécsi központi hatalom. A császár nevezte ki a minisztereket, az elnököket, kormányzó-

TELEKISÁNDOR †

kat, ülnököket, igazgatókat, tábornokokat, ezredeseket, érsekeket, püspököket, kanonokokat, egyetemi és gymnasiumi professorokat — s mindazt azzal az elmaradhatatlan klauzulával, hogy: „tekintve személyünk iránti hű ragaszkodását.” A közszebadságnak sohasem volt esküdtebb ellensége Metternich kancellárnál, pedig nőies külsője, széles homloka, szabályos orra, kék szemei, mindig mosolygó ajkaja, nem tettek kellemetlen hatást. De e megnyerő külső leple alatt egy politikai démon ádáz karmai emelkedtek Európa népe szabadságának megfojtására. „Királya, ugy lát-szik nagy híve a szabadalomeszméknek” — szolt egy alkalommal a bajor követhez. A követ zavarba jött és hallgatott. „Nem értem, — folytatá Metternich — egy kissé több óvatosság. Különben ő bajor felsége oly represszáliákra kényszeríthetne, melyek aligha lesznek inyére. Megmondhatja ezt neki.”

A követ kötelességének ismerte e szavakat mindenben tudomásul hozni. A megsértett uralkodó azzal a felelettel bizta meg; „Bajorország királya, mint souverain fejedelem tetteiről csak Istennek s lelkiismeretének tartozik számadással. Kéri Metternich herceget, hagyja őt békében.”

És mit tett Metternich? Azonnal futárt menesztett Münchenbe sajnálkozása és csodálkozása kifejezésével a kapott izeneten, tekintve, hogy sohasem batorkodott a legcsekélyebb véleményt sem kockáztatni egy oly bölcs uralkodó tettei fölött s ugyanakkor keserűen kifakadt a bajor követ hazng jelentései miatt. Természetesen ez huzta a rövidebbet; visszahívták és mással helyettesítették.

Tizezer császár spion — Nadler — örködött a polgárságnak nemcsak élet- és vagyonbiztonsága, de erényei fölött is s teljesítette a besugói szolgálatot.

Voltak közöttük kiskereskedők, iparosok, családok és prostituták s mind-ezeket messze szétágazó szövetség titkos hálózatába füzte össze a reakció ármányos keze. Egy szó sem hangzott el Bécsben a nélkül, hogy mint egy óriási hallócsövön át, vissza ne verődött volna a császári kabinet rejtek falairól. Így tudták meg többek közt, hogy R—y herczeg S—r udvari tanácsos leányával szerelmi viszonyt kezdett s dacára annak, hogy az egész viszony a lehető legplatonikusabb maradt s nem terjedt túl néhány ablakon át váltott pillantáson, a császár ezt elég oknak tartotta arra, hogy maga elé rendelje a bűnös herceget. „Herczeg! — szolította meg szigorú hangon — jó lesz megtudnia, hogy tanácsosom leányai nem arra valók, hogy kalandjai czéltáblájául szolgáljanak: van Bécsben elég más, a kihez fordulhat. S a szegény herczegnek 15,000 frtjába került ez a tréfa.

Bezzeg nem vették ilyen komolyan ezt az operettizű moralitást, a mikor politikai czélok kívánták azzal a megalkuvást. A bécsi kongresszus napjai — vagy inkább éjszakái — a bacchanaliák legnagyobb iskolájának voltak szakadatlan sorozatai, ugy, hogy utoljára már az orosz czárt is elfogta a tobzóeás undora s szökni igyekezett a társaságból. De Metternich ügyesen tudta még egy csavarintásnyival feljebb hangolni az élvezetek hurjait s hogy lekösse a fiatal és érzékeny czárt, mint egy byzanci krupmester, újabb és újabb izgalmak elővarázsolásában feszítette meg fantáziáját. A gourmandság és a szakácsrafinement utolsó szakát képező híres ebédeket és fényes bálakat, versenyeket egyszerre ugynevezett „petites soirée”-k váltották föl, melyeknél a királynő szerepét egy rendkívüli szépségű herczegnő játszta. Daczára családjá ellenzésének, mely nem akarta őt Metternich kívánatára odadobni a diplomácia ez erkölcstelen játékának, a herczegnő mégis inkognitó elhagyta Bécsset és követte őt Sándor czár is. De a szép Ledának még korántsem ért véget szerepe; ezer kaczer cselszövényvel kellett e mámor örületébe mindjobban belecsalogatnia üldöző és hódítani vágyó Jupiterét, hogy aztán Metternich a szerelmes czárt általa Troppauba és Laibachba édesgethesse.

Vannak, a kik tudni vélik, hogy Metternich az orosz udvartól nagyobb fizetést huzott, mint magától Ausztriától s hogy erről Ferencz császár is tudott. Történeti lepezéseket tenni igen nehéz hiteles okiratok hiányában, de ha a krónikás adatok nyomnak valamit, ugy álljon itt a következő teljesen hiteles történetke: Egy szállító, a kinek csinos összeggel tartoztak, nem tudott pénzhez jutni, ugy, hogy utoljára a császárhoz volt kénytelen

fordulni: „Volt-e már N. tanácsosnál? — kérdi az „uralkodó.“ „Igen felség.“ — „És mit szolt?“ „Azt, hogy várjak.“ „Ugy, hát menjen el még egyszer hozzá — tanácsolta a császár, kezeit dörzsölve; de ha azt akarja, hogy jól forogjon a szekere, meg kell kenni a kerekeket!“

Ferencz császár épp oly korán kelő volt, mint a Habsburgok legtöbbször. A hat óra reggelen már talpon talált; hétkor reggelizet s az államügyeket intézte el, azután kihallgatások következtek egy óráig, a mikor kocsiba ült, néha a császárnéval, de még többször kedvencz főkamarszával, vagy hadsegédével. Négy óraker költötte el ebédjét, mely öt tál ételből s a csemegéből állott, utána egy pohár vizet, vagy kevés tokajit ivott. Ebéd után kertjében tett sétát, hol számba vette galambjait, ilyenkor, ha egy-egy közülök eltévedt, rossz kedve kitört s egész hangulata elborult.

Európa egy dinasztijában sem érvényesültek oly szigorú elvek a főhercegi sarjak nevelése körül, mint a Habsburgoknál Ferencz idejében. Ezeket tuzolta a valláserkölcsei szempontok azon egyoldaluan merev feltárása, melyek az akkori állambölcsészeti eszmék s a Mária-Terézia-féle szemfogató erkölcsrendészet hagyományaihoz híven beletolalkodtak az egyén és családijogkör legprivátabb rejtkeibe is. Nemcsak, hogy a dinasztia minden fiatal tagjának kötelességévé volt téve valami kézműipart sajátítani el: egyik ács volt, a másik ébenfa-faragó, a későbbi V. Ferdinánd pedig takács, — de meg volt tiltva nekik a legártatlanabb udvarlás is. Megtörtént, hogy a miért egy ünnepelt bécsi szépség elég vakmerő volt a császári színházban jóestét kívánni a császár vejének, vöm uram ezért kemény korkolásban részesült, S. herczeg pedig fogságba vett. Mikor a bécsi kongresszus leggherebb publicistája, Gentz maga Metternich által a legbuzgóbban lett ajánlva államtanácsosi méltóságra, Ferencz császár hidegen ezzel ütötte el a dolgot: „Szeretöt tart, a kitöl három gyermeke van“ — s ezzel el volt törve a pálcza a kor legjelesebb írójára fölött.

Negyven évi ily kormányzat meghozta végre a keserü és véres ébredés pillanatát. De az első leczke eredménytelen volt. Ausztriát katasztrófáról katasztrófára vezette a végzet a rettentö erkölcsi tanulság elé.

Az utolsó lombokhoz.

Reszketö levelek, Reszketö levél te,
Ne hulljatok le még! Halmi vágyó élet,
Ha ti elhagynátok, Ne hullj le, oh bucsut
Oly egyedül lennék! Még ne mondj e létnek!

Legyen a lomb ritka, Ha küzdve, ha fájva,
Oly beteges sárga, Mindegy: csak élj! élj!
Lelkemnek is oda Ne hullj le, ne hullj le
Szép fiatalága! . . . Te reszketö levél!

Máray Lajos.

Klapka és Teleki.

A magyar szabadságharcznak két kiváló alakjahunyt el a mult héten: Klapka György tábornok és Teleki Sándor ezredes, amaz Budapesten, emez Nagy-Bányán. Mindkettőnek temetése óriási részvét közt ment végbe.

Fölalpunkban mindkettőröl közöltünk terjedelmes élet- és jellemrajzot, e helyen megelégedtünk azzal, hogy közzé tesszük arczképét a két hallhatatlannak.

Legyen áldott emlékük!

Alászáll a . . .

Alászáll a nap az égröl,
Elszáll lelkem e vidékröl,
Haza viszi forró vágya:
Otthon leszek nemsokára!

Sötét árnynyal ereszkedve,
Megjött már a csendes este . . .
De a tüzhely lánggal égve:
Piros fényt vet a sövényre!

Lobogó láng . . . gondredös arcz . . .
Életbuval telített harc . . .
Jutott ebböl böven néked,
— Ez a tudat ugy fáj, éget!

De ne busulj édes anyám,
Mint virág nő a szirtfalán,
Ugy nő öröm bánatodon:
Könnyüvé lesz, a mi most nyom.

Édes apám? . . . az erősebb!
Habár vállaira nöttök
Az esztendök . . . sulyok alatt
Mégis vidám . . . ifju maradt!

Csak harmadát élem én még
S már is mintha öreg volnék.
Adjatok még több ily napot:
Od'adom a két harmadot!

S miben mindig gyönyört leltem:
Csókolgatja vágyó lelkem
Ösz fürtüket . . . keziket.
— E szent szokás ugy megillet —

Igy mulatva velök éppen
Harangzugás száll a légen,
A sziveket általjárva:
Hivogatva estimára!

S emlékeket ércszózatja
A szivökre beringatja . . .
S értem imigy imádkoznak:
„Ne érje öt a gonoszrak

Zord hatalma, gyászos vége,
Aldásodból legyen része . . .“
— Életökért én is halkal
Imádkozom áhitattal.

Firnstall Károly.

Ne menj tovább!

(Scherer.)

Ha tengerparti fővényen
Látod, hogy egy gyöngy mint pihen,
Keblödben zárjad el!
Közélg talán a pillanat
Hogy elnyeli a röpke hab,
S reá ugyan ki lel?

Ha utaidon megleled
A szivet, mely dobog feléd,
Ne menj el hidegen!
Ma még a kelyhe nyitva van,
Holnap fagy éri zordonan,
S ki nem nyil sohasem.

Teleki Sándor.

Az élethü regény.

Irta PAALÓZZI C.

Reménytelenül dobta a tollat az asztalra. Belátta és érezte, hogy sohasem sikerülhet neki ama fejezet megírása, míg személyesen azt át nem élte. Egy közönséges író nem vette volna annyira lelkiismeretesen, de ő — ő, Loeni Ferencz, „a realizmus apostola“, a hogy már tiz év óta nevezik; ő nem tehetette, hogy egy regényét kinyomassa, melyről azt mondhatnák, hogy nem természetes. Inkább mindtkét kezét levágná. Mozdulatlanul, álmodozva ült a függö lámpa alatt, dolgozószobája néma csendjében, állat a kezébe támasztva; önkénytelenül is zajos ifjusága jutott eszébe, melynek jó része a kávé- és sörlházakban telt el, hol nagy hangon hirdette a realizmusról való fölfogását.

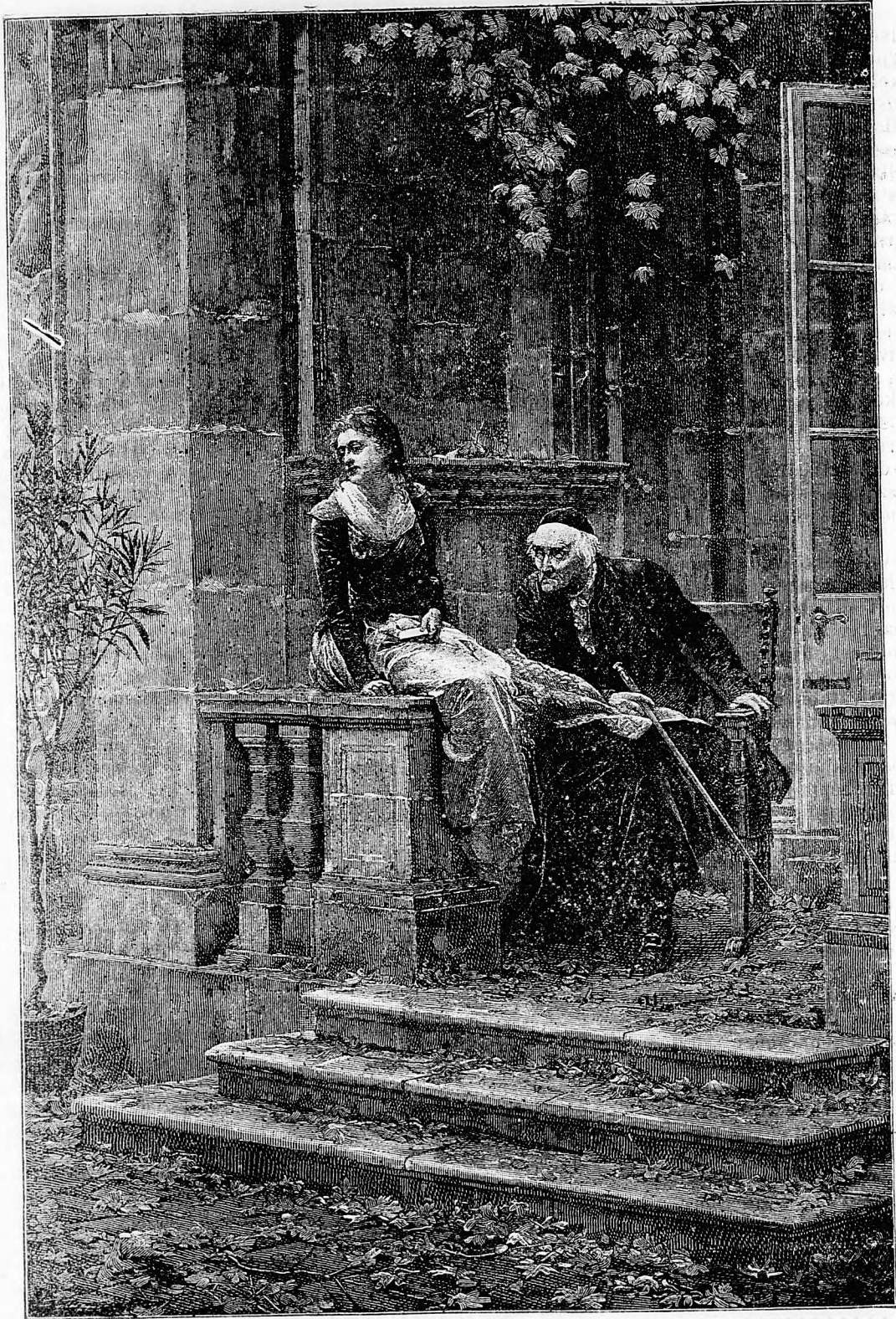
Meg volt gyözödve, hogy a művészetnek egyedüli hivatása a természetet a maga valóságban adni vissza. Ő akart a realizmus apostola lenni; ő érezte hivatva magát arra, hogy a régi iskola híveit megbuktassa. És még látja a hitetlen mosolyt, melyet szónoklatai alatt a hallgatóságnál észlelt. Minden guny, minden kritika és rosszakaratu rágalmozás, mely első novellája megjelenését követte, most mind füleében cseng, szép nagy dolgozószobájában melynek ünnepies néma csendjét mi sem zavarja.

Visszaemlékezett arra az estére. mikor szép, ifju nejehez örölként rohant és neje csodálkozással hallgatta kifakadásait. — Várj csak, várj csak, — mondá nejének, — majd megmutatom én ezeknek az embereknek, hogy kénytelenek lesznek elismerni tanom helyességét. És sok más merül még fel emlékezetében. Egy novellája, mely napilapban jelent meg, oly megbotránykozást keltett, hogy ötven előfizetö rögtön lemondott a lapról; a kritikusok örültek mondják; mások a rendörségnél akarják följelenteni. Egy harmadik pedig következökép ír róla: Ez volna a valóság? Ez a természetes? Megrontó mesterkedés az egész, mely iszapban fogamzik és eem kelthet egyebet undornál!

És ő védte magát és haladt tovább czélja felé, a megkezdett uton: füleit bedugja, hogy ellenségeinek öcsárlását ne halja, nehogy esetleges eltérrítése magát.

Igy telt el hosszú idő míg a közönség ítélete, a kritikusokat is szelidekké tette. Eleinte csak szinletek az elismerést, míg lassankint minden alkalmat felhasználáltak, hogy elsőrangú tehetségnek hirdessék.

Írói kör alakult, mely az ő nevével viselte, a levelek özöne jött a legolvasottabb ujságok szerkesztöitöl, a kik egyetlen cikkért is esedeztek. Mindenki az ösmerettségét kereste; előkelö hölgyek az Autogrammját kérték gyűjten-

Érdekes látvány.

mányuk számára röviden, a győzelem fényes volt. És ő ifjuságának teljes erejével élvezte a dicsőséget, mikor aztán a hallhatatlanságra vágyott, kezdte meg a nagy művét, melynek címe már előre is órási betűkkel minden utca-sarkon látható volt.

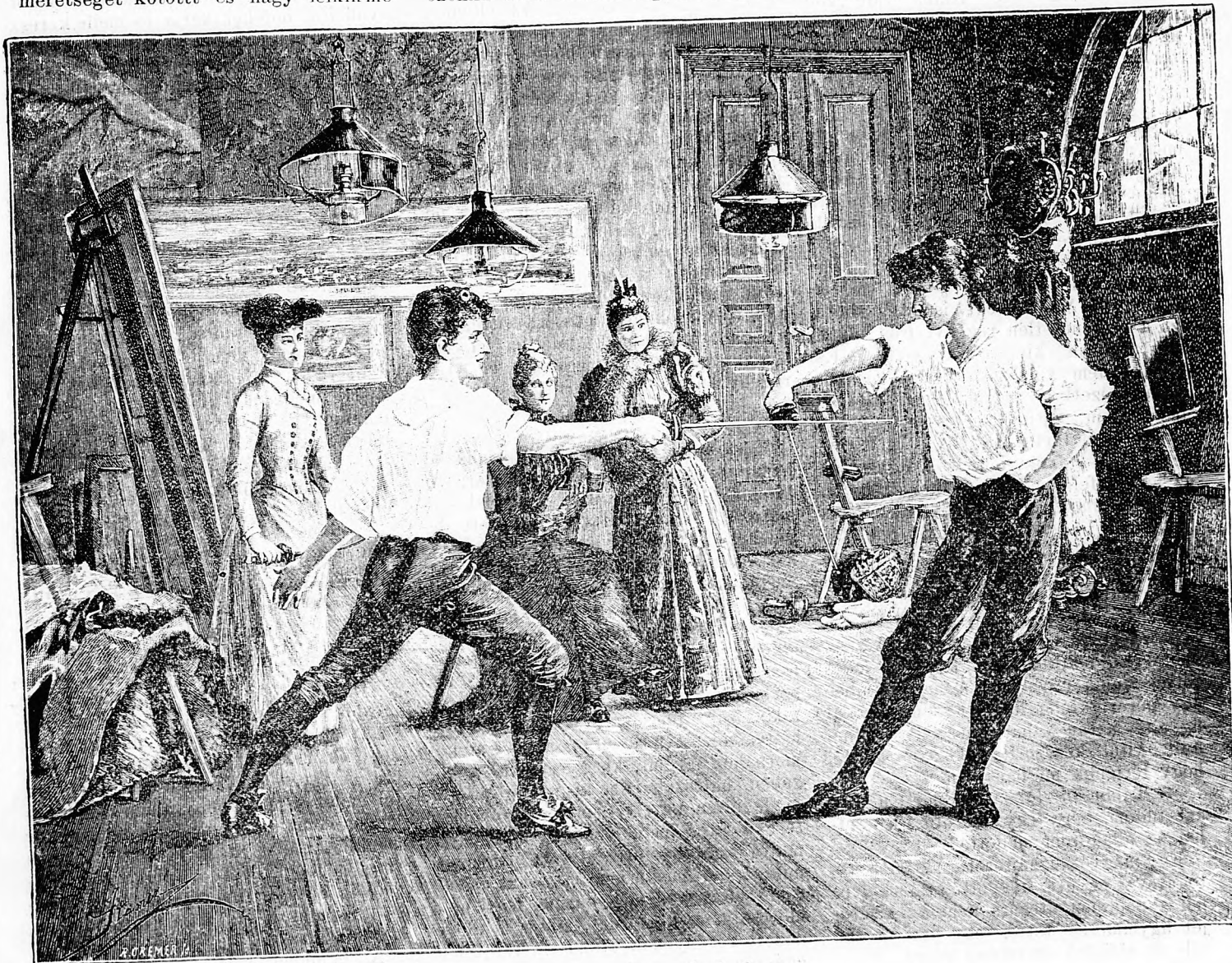
Uj regényének színhelyül egy vidéki város szemelt ki és föltette magában, hogy élethü képét adja a vidéki életnek és hogy e tervét megvalósítsa, lakást bérelt egy vidéki városban Ösmeretséget kötött és nagy lelkiismer-

örömittas lett. Például egy szép szeptemberi reggelnek a leírása, mikor a nap forró sugaraitól a szőlő lassan érik és a szép piros gyümölcs a zöld levéltől mily szépen különbözik, vagy költői leírása a villának, a hol a szerelmek mézesheteiket töltik, egy kis ház egészen eldugva a magas akaczfák mögött, melyeknek sűrű lombjai közt alig tud keresztül törni a nap, vagy a köresztelő leírása a kis falusi templomban, melynek üvegnélküli ablakain özőnlük be a frissen vágott fünek illata

tiszteletét bírja és a hol mint egy Istennő trónol. Ezerfelé apró bosszantásai hiába voltak, míg végre elkeseredve a sikertelenségen, a legvégsőhöz nyultak és a férjnek egy névtelen levelet küldtek, melyben nejét tiltott viszonyal gyanusítják.

Loeni Ferencz szoros barátságot kötött azzal a férfival kit regénye hőseül választott.

Tudta, hogy ez a forró vérű ember nem úgy tesz, mint más tenne, hogy hidegvérrel tűzbe dobja az általa imá-

E l e t r e h a l á l r a .

rettel és kiváló türelemmel jegyzett föl minden eseményt, minden pletykát. Mikor eléggé tanulmányozott, leült megírni a mesterművet. A regény tartalma nagyon egyszerű! egy kitűnő asszonynak a gyanusítása. De ez egyszerű központból oly tömege torlódtott a jól megfigyelt embereknek, oly élénk, szingazdag életképét nyújtja és az egész annyi erővel bír, hogy a regény sikere már előre is biztos. Dolgozószobája csöndjében, ha egy-egy részlet magának félhangon felolvasott, egész

és egy bál a polgármesternél, a szépen világított termek, melyben a mélyen hajlongó szép asszonyok eleven virágokhoz hasonlítanak. Mind ezt újra meg újra olvasta és lelkét büszke önzet töltötte el.

Különösen érdekesítő volt a regény azon a helyen, hol két asszony irigység- és gyűlölettel eltelve a hősnő iránt, azt mindenáron férje és a világ előtt akarták aláznai; le akarják lökni a mélységbe ama magaslatról, hol tiszta és erényes élete folytán minden ember

dott nő rágalmaszását. őt teljesen és képzeletében látta, hogy mint ront halálsápadtan gyanusított neje szobájába és hogyan fenyegeti őt halállal, ha habozás nélkül mindent be nem vall.

És mégis éppen e jelenet megírására képtelennék érezte magát. Hevesen fog-e a sértett nő a gyanusításra védekezni? Vagy csak megvető nevetéssel fogadja? A férj méltatlan gyanujárk a megbántott nő csak egy sikoltásra képes? Vagy leereszkedik, hogy makula nélkül való hűségét bebizonyítsa? És

benne kenyér, ázalék, gyümölcs, ezek mellett gondosan varrogatott fehérnemű szép tisztára mosva. A fiának hozta.

— Káposztával jöttünk, azt beszélük, hogy itt inkább megadják az árát. . . Egész uton paskolt az eső, bőrig áztunk, bizony jól esett a meleg szoba. Megenged ugy-e? A fiam lakását nem tudom megtalálni — igaz, hogy nem is kerestem nagyon — esett az eső. Holnap majd megtalálom s akkor nem alkalmatlankodom tovább. Most bocsásson meg.

— Parancsoljon velem néném.

Leültem a kis töpörödött öreg asszonyt a pamlagra, theát főztem neki, a mi fölmelegítette, ő nekem szalonját és kenyeret szelt s lassankint fölmelegedve, ujságokat mondott a falumból. Unalmasnak találok azokat az embekeket, a kik csak mezei emlékeiből élnek, hanem vannak óráim, a mikor én is szívesen elbolyongok gondolatban a falumutczáin, egyszerű emberek között.

— Berczi bátyánk olyan mérges kutyát tart, hogy nem is lehet bemenni a kapuján, ha csak nem kiabál az ember segítség után a házba. Tolvajnak hívják — s talál is ez a név erre a bestiára. Dühös rá az egész falu, nem tudják használni a kutat az udvaron. — A bíró új pecsétet szerzett a falunak, a mit nem gyertyalángnál kormoznak be, hanem kékfestékes párnára csapják s úgy fogja a papirost, mint a parancsolat. — A bolond tensasszony újra nincs megelégedve a kukuriczájával, most ez a bolondsága. A kántor, a pap a jegyző. . .

Mindenkiről tud valamit mondani a jó öreg. Előbb kielégíti a csacskaságát s azután tér csak a fiára.

— Hát Feri hogy van?

Feri? Ez a család beczéje, legfiatalabb gyermeke az öreg asszonynak. Nem is tagadja, hogy ezt szerette legjobban kilencz között. Ezelőtt egy évvel végezte az iskolákat s hivatalnok lett. Független ember s büszkesége másik nyolcz testvérenek és az anyjának. A többi nem igen vitte sokra. Három gazdáskodik otthon, a többi pedig iparos, nem akartak tanulni, rossz eszük és gyenge felfogásuk volt, nem úgy mint Ferinek. Feri! — Nem tudom utánozni azt a hangot, a mint kimondják a kilenczedik nevét. Telekönyvvezető lesz belőle, vagy még annál is több, talán nagyságos ur. Meglehet, minden meglehet, nagy esze van. Dédelgetik. Kevés a fizetése szegénynek, hát pótolgatják a mint lehet. Most is összepakolták a ládát s neki adják el a káposztát is. Legyen ur ha már az Isten is megkülönböztette.

— Feri! mit tudsz róla? Beszéljen valamit? A jegyző ur otthon biztatott, hát maga mit gondol? Lesz belőle valami?

Látszott az arczán a hit: lesz, ugye lesz?

Ferinek pedig története van. Mikor már a professzorai nem parancsoltak neki s független ember lett, olyan életet kezdett élni, a mi sok pénzbe került. Fizetése kevés volt s lassan-lassan tökéletesen eladósodott. Most pedig — alig néhány napja — egy vizsgálat alkalmával kitűdött, hogy a keze alatt levő kis pénztár nincs egészen rendbe s le is tartóztatták azonnal. Börtönben ül a többi közönséges tolvajokkal s hogy mondjam én ezt meg az édes anyjának?

— Feri? Hát Feri bizony. . .

— Jól van?

Ugy nézett rám, hogy nem mertem igazán felelni.

— Jól, jól . . . hál' Istennek.

— No hála Istennek. Sokat vannak együtt? mivel tölti az id-jét, mondjon kérem róla sokat.

— Mondjak? no jól van. Kedves néném mondok valamit, a mi bizonyosan kissé meg fogja lepni, de a mit még sem lehet olyan komolyan venni, a mint mások beszélnek. Az mondják, hogy Feri. . .

— Hozzányult a pénzhez? . . .

— Hát tudja néném?

— Mondták otthon is, hanem nem igaz.

— Nem?

— Nem. Megkérdeztem tőle s ő mindjárt válaszolt is egy szép levélben. Azt írja, hogy csak az ellenségei fogják rá ezt a csufaságot, a miért többet tud, mint ők. Nem igaz, hazugság az utolsó szóig. Ő írta.

Bizonyosan tudtam, hogy igazat mondtam, hogy igazat mondtam, de jól esett, hogy megtettem a kötelességemet a nélkül, hogy az öreg asszonyt bántottam volna. Erősen nagy csapás lenne ez rá, miyen jó, hogy nem hiszi! Végtelenül bizik a fiában s mendemondákkal nem lehet megingatei a hitét. Azt hiszi, hogy csak olyan szóbeszéd, a mivel utjába törnek a tehetségének s olyan nyugodt, hogy zavarba hoz. Bár ne is tudná meg legalább most s menne épp oly nyugodtan háza, mint a hogy idejött.

— Néném! nedves hideg idő van. Maradjon holnap csak itthon, kimegyek én a piacra s keresek valakit, a ki eladja a káposztát. Csak maradjon itt jól befűtünk s kipiheni az utat.

— És Feri?

Megint Feri. . . Mit tegyek? Vajjon ha egy ilyen öreg asszony lelkének hazudik az ember, bűn az? Nem. Elkezdtem hát én is hazudni. Összeesett volna előttem, ha megtudja az igazat és úgy mosolygott.

— Feri most nincs itthon. Pestre hívatta a miniszter. Bizonyosan valami nagyon fontos dolgot akar rábizni. Nagy megtiszteltetés — már régen elment, hát hamar hazajön. Körülbelül itt lesz a jövő héten.

— A miniszter. . .

— Az bizony. . . Nagy ur, erősen nagy ur és megválogatja, hogy kívül álljon szóba. Fontos dolog lehet ez.

Reggel kimentem a piacra a káposzta végett. Ugy alkudtam, akár soha se dolgoztam volna egyebet. Az öreg asszony szobámban várt rám. A káposztát olcsóbban adtam el, mint kellett volna. Szemrehányó tekintetet vetett rám a segítségemért, mert a Ferié a pénz. Ssegény Feri, most már kevesebbje lesz. Délben befogatta a két öreg lovat és elindult háza. Sajnálta ugyan, hogy nem találkozhatott a fiával, hanem nem baj, nem baj, jól van ez úgy, a miniszter bizonyosan nem czitál hiába maga elé senkit. Ez a kis utazás nagy hasznára lesz. Ferinek. Kikisértem a város végéig, s ha valakivel találkoztunk, mindjárt kezdtünk beszélni. Minden egyébről, csak Feriről nem. Ha valaki megmondaná. . . Nem szabad megtudnia.

Otthon várja majd a nyolcz testvér. Kérdezősködnek s hogy fog bámolni egyszerre az az sok ember, a mikor meghalja a miniszter nevét.

— Nagy ur, erősen nagy ur.

És majd, a mikor mikor megtudják az igazat . . . mi lesz akkor? Szegény becsületes falusi emberek lesütik szemeket, sz tlanok lesznek, akárcsak ha betegek volnának, az öreg asszony talán belehal. Nincs szokva a nagy megpróbáltatásokhoz, erőtlen, gyöngye szive talán beleszakad.

Annyi csacska ember van a faluban hogy bizonyosan meg fogja tudni.

A költő fája.

Pusztá kertén pusztuló fát láttam,
Korhad belül, a szu egyre rágja,
Ha a szél zug, bontja koronáját,
Összezörren minden száraz ága.

Szélbugásból, fazugásból értek.
Hallom én jól, a mit ti beszéltek,
Hallom én jól, veletek sóhajtok:
Oh, emlékek, elmélázom rajtok.

Sárga levél, koihadó ág zörren
Elhordja a szél messzire körben,
Zizeg busan s feleletül rája,
Ugy megdobog az én szivem tája.

Látlak költő, hűsiben e fának,
Látlak lángész, a mint égbe szállnak
Gondolataid, s onnan lángra kapva,
Gyujtva mennek ajakról, ajakra.

Látlak költő, látlak elfeledten
Hála nélkül a sivár jelenben,
Sárga levél egyenkint pereg le
Szemfödőül haldokló nevedre.

Vén diófad egyre-egyre pusztul
A vénségtől, meg tán a panasztul,
Melyet ő zug szerte a világnak,
Mig megunja s végre belefárad.

Kidül ő is, senkinek se szolgál.
Óriás volt, méltó rá te voltál,
Összeroskad Kisfaludy fája,
Nehéz szívvél, néma szívvél,
busan nézek rája.

Beöthy László.

Tehetség.

Írta: KABOS EDE.

Már csak le akartam rázni a nyakamról azt a köteles látogatást a kórházban. Omnibuszra ültem, hogy átme- gyek Budára. Egy darabig magam voltam benne, de a lánczhid táján társat kaptam. Kopott ruhájában alig ismertem meg fiatal kollégámat. Gya- lázatos bőrbőn volt szegény; a bozon- tos, ritkás szakáll meg éppen elváltoz- tatta. Egy kissé idegenül nézett rám s úgy tetszett, hogy jobb szerette volna, ha nem találkozunk, de a láncz- hid második felén már kaczagott. Száraz, köhécselő kaczagás volt, de mégis megoldotta a nyelvét.

— A kórházba megyek, — szölt és kaczagott.

— Hát beteg vagy?

Megnézte magát abban a keskeny s nem éppen tiszta kocsitükörben.

— Ugy nézek ki, hogy még kérdezni lehet ilyesmit? Akkor hurráh Soroksár! Még ember vagyok a talpamon. Azt hiszem, hogy rólam már csak úgy a hátam mögött beszélhetnek, akkor is csak sóhajtván, olyanformán, hogy „szegény ördög, te is ott ülsz már a Mi- hály-paripa hátán s csak azt nem tudod, hogy mikor indul.“

Ujra, valami affektált tetszelgéssel nézte magát a döcögő omnibusz tük- rében.

— No lám, még csakugyan ember vagyok.

Hirtelen felém fordult:

— Mond meg őszintén, milyen em- bernek tartasz engem? Hallgatsz? Ejha, hiszen magunk között vagyunk s ilyenkor eldobhatjuk a szerénységét! Tehetséges embernek tartasz. Ugy-e? Különbö megmondták mások is akár- hánszor, hát nem kell röstellned. Amolyan tehetséges ember vagyok, a kiról író emberek azt mondják, hogy megjárja, Sohse rázd a fejed, így van. A macskába, hisz szászor pirultam, mikor polgáremlerek közé kerültem s e elkezdtek bálványozni. Az emberek ostobaságból hallatlan szemérmetlenek tudnak lenni. Bálványoztak és rette- netesen gyerekes vagyok, ha azt hiszem, hogy mind a ketten — én is, ők is — röstelltük.

Az omnibusz a budai kövezeten jól megrázott bennünket. Fiatal kollégám erősen megfogózkodott:

— A kis kedves. . .

És simogatta az omnibusz kopott bőrtámlányt. Azután folytatta:

— No hiszen megjártam én az én tehetséggemmel. Ide a kórházba is a tehetségem visz. Nem is hinnéd, mek- kora gyémánt az én tehetségem. Annyi pénze nincs a világnak, hogy tőlem megvehesse; darabokra törni pedig, hogy darabonként értékesíthessem? — maga sem hitte volna, de az emberek meggyőztek róla, hogy barbárság volna

ekkorra gyémántot darabokra törni. S minthogy ennél a gyémántnál egyeben nincsen, bizony én körülbelül csak annyi hasznát vettem, mint az a bi- zonyos tyúk a kikapart gyöngyszemnek. Egy szem buza mennyivel jobb lett volna!

— Mi történt veled?

— Mi? Szinte tragikus volna, ha nem volna még sokkal inkább kórikus. A régi állásomat annál a vidéki újság- nál ott kellett hagynom, mert egy kissé őszinték voltunk a kiadómmal. Ő azt állította, hogy nekem kettővel keve- sebb lábam van, mint a többi állatnak, míg én azon a nézetem voltam, hogy neki meg kettővel több van, mint a többi piócának. Azóta aztán a fővá- rosban éltem, hol az emberek nagyon elismerők. Te nem vagy velem egy nézetem? Majd meglátod, hogy igazam van. A legnagyobb mértékben elismer- ték tehetségemet. Az újságok, melyek- nél bekopogtattam, úgy feldicsértek, hogy aztán már csak természetes volt ha holmi hatvan-hetven forintos állás- sal nem mertek megsérteni. Olyan nekem való, az én nagy tehetségemhez méltó állás pedig véletlenül egyiknél sem volt üresedésben. Azt hiszem, mo- solyogtam olyasmit, hogy egyelőre olyan kisebb állással is megelégedném, de szinte felháborodtak ez önmegfeledke- zésen. Isten ellen való vétek volna ilyen tehetséget elforgácsolni. A nem- zet szeme én rám néz, nekem nagyot kell teremtenem. Megígértem, hogy iparkodni fogok a várakozásoknak meg- felelni s miután a tisztelet és hódolat kifejezéseit sokkal inkább fogadtam, semmint mutattam volna, elmentem vac- sorálni. A pinczér, ki jobb időkből ismert, csodálkozott ugyan, hogy egy olyan nagy tehetség, mint én, a sajtón kezd a vacsorát, de végre is beláttam, hogy az Isten ugyan képes a vesékbe látni, de egy pinczérnek nem tartozik kötelességei közé hasonló klavifika- cziót a zsebek tekintetében megszerezni.

Egy ideig el voltam állás nélkül. Ebben az időben tudvalevőleg igen sokan jutnak arra a meggyőződésre, hogy nagy mulasztást követnek el, a kik nem iparkodnak tőkepénzesnek születni. E korszakot nekem is át kel- lett élnem. Ebbe az időbe esnek gya- kori látogatásaim az ügyvédeknel, kik mind ismerték, felmutatták műveimet, melyek nekik igen tetszettek, boldognak vallották magukat, hogy megtiszteltem látogatásommal s ezek után gyalázatos kutya lett volna, a ki tőlel irnoki állást kér. Meggyőződtem róla, hogy az ügy- védi karban is elismernek, ott is sok a tisztelőm s ez nagyon megnyugtatót. mikor vacsora nélkül kellett lefekü- dőm.

Egy bankigazgató ismerősömmel egész véletlenül találkoztam, a mit Isten újjának voltam hajlandó tekin- teni. Hogy örült a derék ember látá-

somnak! Mindjárt meghívott ebédre s egészen biztosan tudom, hogy nem ko- pott kabátom miatt tette. Ő határozot- tan szeret és nagyrabecsül. Családja most is szívesen lát, a husz éves fia, a ki rajong az irodalomért, még tegnap is meglátogatott. Az ebéd alatt is na- gyon kedvesek voltak. Ebéd után vala- hogy egyedül maradtam a derék em- berrel s nyíltan megmondtam neki, hogy állást akarok tőle. És nem ta- gadta meg. Olyan embert, mint én, mindig szívesen fogad hivatalába. De maradjon ez végső menedéknek. Isten ellen való vétek volna ilyen tehetséget hivatalba dugni. Nekem alkotnom kell. Majd gondoskik róla, hogy győződve, hogy a derék ember most komolyan gondolkozik: miként teremhetne nekem tehetségemhez méltó egzisztenciát. S ő egyáltalán nem tehet róla, hogy én már beteg lettem. . .

A kórház elé jutottunk. Fiatal kol- légámnak erősen meg kellett fogódnia, mikor leszállott.

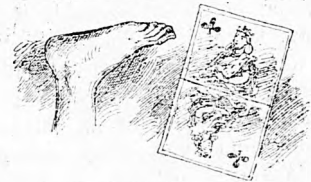
— És a derék ember gondoskodni is fog róla, hogy tehetségemhez méltó helyre jussak. Bizonyos vagyok benne, hogy ő fog eltemettetni.

A kórház folyosóján egy perczre meg- állott:

— Ugy dobog a szívem. Ha itt is azt mondanák, hogy ilyen nagy tehet- ségnek nem szabad közönséges, ingye- nes betegek közé feküdni. . .

Képtalány.

SZÁMREJTVÉNY.

GALAMBOS ADOLFNETŐL.

- 45, 14, 20, 33. Valászatnál használják.
30, 41, 42. Most már ezt is úgy furják.
38, 6, 46. Ha ez nálad található.
18, 24, 31, 11. Ugy nálatok déiben ez jó.
28, 10. Nemes állat, drágán veszik.
9, 13, 21. A gondot ezzel elűzik.
39, 22, 3, 16, 33, 1. Az evszaknak legszebbike.
12, 34, 35, 7, 2. A virágok ékessége.
10, 29, 44, 23. Nem jó, ha ezek meglepnek.
33, 25, 15, 4. Ez szükséges mindenkinek.
24, 27, 1, 22. Ebből lisztet készítenek.
26, 43, 5, 8. Neve bibliai nőnek.
37, 17, 40, 32. Minden imának a vége.
1-46. Ismert népdal bekezdése.

A mult számban közölt talányok megfejtése:

A képtalányé:

A halhatatlanok nem mindég langeszűek.

A Számrejtvényé:

Minden pálya dicső, ha belőle hazára derül fény.